

МЕТОДИКА «STORYTELLING» ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Світлана Кость¹, Галина Крохмальна²

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, UA-79000*

¹*svitlana.kost@lnu.edu.ua;*

²*halyna.krokhmalna@lnu.edu.ua*

Порушено питання використання методики «storytelling» як засобу формування комунікативної компетентності здобувачів освіти; визначено актуальність теми, яка зумовлена вимогами, які висунені сучасному вітчизняному освітньому процесу і які передбачені нормативними актами, поява яких обумовлена реформою школи загалом, покращенням освіти відповідно до європейських норм; окреслено важливість формування комунікативної компетентності здобувачів освіти, результатом сформованості відповідної компетентності у здобувачів освіти є те, що школярі вільно володіють українською мовою, тобто вироблене вміння висловлювати власну думку (усно/письмово), емоції, чітко і переконливо пояснювати факти та події, крім того, бажання читати, відчувати красу слова, розуміти функцію мови для конструктивної комунікації та культурного самовираження, готовність використовувати державну мову як рідну в певних життєвих ситуаціях; зазначено, що методика storytelling сприяє формуванню сприятливої психологічної атмосфери, налагодженню довірливих стосунків між педагогами та здобувачами освіти різного рівня; з'ясовано походження терміна storytelling; виокремлено переваги застосування методики в освітній роботі; окреслено принципи побудови історії за методикою storytelling, її тип, композицію та рекомендовану тривалість; наголошено на тому, що методика сторітеллінгу є ефективною завдяки своїм особливостям, які сприяють кращому засвоєнню знань, запам'ятовуванню і відтворенню інформації; до особливостей методики storytelling віднесено залучення до роботи образного мислення і способу сприйняття під час творення й слухання історії; наявність героя, поведінка якого змінюється під час подолання перешкод, здійснення морального вибору, виконання поставлених перед ним завдань; динамізм сюжету історії; вплив історії на емоційний стан здобувача освіти; застосування методики storytelling дає можливість сформувати такі компетентності, як підприємливість та фінансова грамотність, які є показником готовності дитини до життя.

Ключові слова: методика storytelling, комунікативна компетентність, риторична компетенція, здобувачі освіти, початкова школа, освітній процес.

Освіта в Україні переживає процес модернізації, пов'язаний насамперед зі змінами у поглядах на результати навчання, які отримують

здобувачі освіти, зокрема вищої та початкової. Принцип дитино-, студентоцентрованості передбачає виховання особистості, яка прагне та готова реалізувати свої здібності й можливості, готова сприймати новий досвід, робити відповідальний вибір у життєвих ситуаціях, тобто максимально підготовлена до активного життя. У Типовій освітній програмі початкової школи зазначено, що “метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей; розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі” [11, с. 1].

Актуальність порушеної у статті теми зумовлена сучасними проблемами середньої освіти в Україні, вектори розвитку якої зафіксовані законодавчо з метою реформування загальноосвітньої школи та удосконалення освітніх послуг до рівня європейських країн, а також пошуком кращих методик та технологій формування комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Закон України “Про освіту”, прийнятий 2017 року, декларує, що метою сучасної освіти вважають “всебічний розвиток людини [...] формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору” [5]. Керуючись європейськими цінностями, людина повинна бути мобільною, конкурентоспроможною, творчою, справедливою та толерантною. Для того щоб педагог відповідав сучасним вимогам професіограми фахівця, він повинен володіти інноваційними методами навчання, і тільки тоді йому вдасться успішно формувати в учнів мовленнєві компетенції, передбачені Стандартом освіти. Студенти спеціальності 013 “Початкова освіта” мають можливість опанувати нові ефективні технології навчання у межах вивчення навчальної дисципліни “Риторика та культура мовлення педагога”.

Комунікативна компетентність є однією з основних компетентностей, яка, головню, формується в межах мовно-літературної галузі дисциплін початкової освіти. Завдання вчителя полягає у тому, щоб допомогти здобувачам початкової освіти у вільному оволодінні державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття

краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність уживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях [11, с. 2]. Вміння чітко і зрозуміло формулювати свої думки, грамотно спілкуватися, доступно доносити свої погляди високо цінується у сучасному світі і до певної міри визначає статус дитини/людини у комунікативній групі чи кар'єрній ієрархії. Тому для успішної реалізації цього завдання вчителів потрібно використовувати серед інших й інноваційні методи навчання, які будуть максимально дієвими у цій ситуації. На нашу думку, це методика *storytelling*, яку уже тривалий час успішно використовують у практиці початкової школи.

До певної міри методика “*storytelling*” є звичною та доволі ефективною в практичній педагогічній діяльності в межах освітнього процесу початкової школи, незважаючи на те, що поки що ця методика не отримала належного наукового вивчення та обґрунтування. Впровадження нових комунікативних технологій, інноваційних методів навчання в освітній процес сприяє формуванню сприятливої психологічної атмосфери, налагодженню довірливих стосунків між педагогами та здобувачами освіти, а також успішному формуванню мовленнєвої компетентності учасників педагогічної взаємодії. Методикою *storitelling* зацікавились педагоги та психологи у всьому світі, оскільки пояснення матеріалу у формі розповіді історій розвиває в здобувачів освіти уяву, логіку та підвищує рівень культурної освіченості. Історії дають можливість розповідати про те, як приймаються рішення та налагоджуються стосунки [9].

Storytelling – слово англійського походження, що в перекладі означає “*story*” – історія, а “*telling*” – розповідати) – розповідання історій. (Зважаючи на те, що відповідного перекладу терміноодиниці ще немає в науковій педагогічній та методичній літературі, то у дослідженні використовуватимемо лексему в її англійському варіанті. – *Авт.*). Методику *storytelling* винайшов, а також успішно апробував на власному досвіді Девід Армстронг, який був керівником однієї з великих міжнародних компаній. Розробляючи свій метод, Д. Армстронг свої дослідження ґрунтував на знанні одного психологічного фактора, який свідчить про те, що люди позитивно реагують на історії із життя, які є виразними, захопливими, можуть перегукуватися з їхніми історіями, їх легше запам'ятати, а натомість строгі вказівки чи правила працівники сприймають як суворі та категоричні. Отже, автор зробив висновок, що саме розказані історії конструктивно впливають на поведінку людей і мотивують їх. Крім того, перевага методу у тому, що він не потребує витрат, спеціальних технічних засобів і може бути застосований де завгодно та коли завгодно. Ініціатива розглядати *storytelling* як альтернативний підхід до організації навчальної діяльності в освітньому процесі закладів початкової освіти належить К. Еганові.

Storytelling – це соціально-культурна діяльність, коли людина оповідає історію іншим людям, іноді використовуючи імпровізацію, театралізацію чи перебільшення. Кожна культура має власні оповідання, якими здавна діляться для розваги, освіти, збереження культури чи виховання моральних цінностей (наприклад, народні казки). Важливими елементами цих історій є сюжет, персонажі та позиція оповідача [3].

Антрополог Поллі Вісснер зауважує, що в давнину “історії відігравали значну роль у розширенні людських можливостей уявляти, мріяти і розуміти думки інших. Розповіді давали людям змогу вивчати широкі соціальні зв’язки і створювати уявні спільноти далеко за межами місцевих груп. Добрі оповідачі отримували привілейоване становище у спільноті, а добрі слухачі – безцінні знання. (Наприклад, уважний слухач міг навчитися уникати небезпечних пригод, про які йшлося у розповіді). Тому навички розповідати і слухати еволюціонували разом із людською свідомістю” [1, с. 73]. В усній народній творчості українського народу також відображена практика розповідання історій, які побутували у вигляді таких жанрів, як перекази, народні оповідання, бувальщини. Ще І. Франко наголошував на ролі оповідачів, виділяючи серед них таких, які вміють поєднати інформативність з естетичною функцією оповіді.

На думку І. Снітинської, “storytelling” є ключовим сучасним інструментом комунікації, тому що історії розповідали завжди і всюди. Ми живемо у світі історій і світ несамовито потребує їх, адже через них ми здобуємо досвід, і розважаємося, і ділимося найважливішим. Тобто, ми в будь-якому разі розповідаємо історії, тому я певна, що людям це потрібно. І є ще одна важлива мета. Історія – це навчання, але не директивне навчання, а – “зі зримого пізнавай незримо” [6].

Кожна розповідь має відому ще з античності будову, через частини якої герой рухається і відповідає на певні питання. Як зазначає Дубок Т. В., “історія залежить від того, для якої саме аудиторії вона призначена. В історії будь-якого виду є кілька ключових принципів, які відрізняють її від простого викладу фактів: наявність персонажа, наявність інтриги, наявність сюжету. Розповідь повинна містити життєвий досвід, цікаві події, співпереживання, метафори і ціннісні зміни героя” [4].

Сюжет історії може розвиватися за класичною схемою: експозиція, зав’язка, розвиток подій, кульмінація, розв’язка, висновки (головний герой має певну мету, але стикається на своєму шляху з перешкодою. Він намагається обійти її, що веде до кульмінації, а згодом – розв’язки) [1, с. 73]. Під час занять застосовують також і дедуктивний метод побудови історії: аналіз дійсності (ситуації, у якій опинився персонаж); з’ясування подій, що сприяли цьому; визначення умов, що спонукали до подій; аналіз дій чи бездіяльності персонажа, розкриття особливостей персонажа (або мети

організації), які призвели до цього. Завершення будь-якої історії має відбуватися через підбиття висновків (не повчання), які покликані узагальнити отриману інформацію, спонукати до подальшого оволодіння знаннями [7, с. 95].

В освітньому процесі методика *storytelling* є однією з інноваційних педагогічних технологій, яка не лише допомагає засвоїти матеріал, поданий у вигляді цікавої історії, а й сприяє розвитку особистісних якостей, надихає, змушує замислитися, демонструє унікальність уяви кожної людини, допомагає виявити активність та творчість. За допомогою методики *storytelling* можна отримати два важливі результати: поживлення атмосфери у класі, зняття напруженості, створення невимушеної обстановки; він є одним із найбільш простих та швидких шляхів налагодження контакту між учителем та учнями, засобом привернення та утримання їх уваги [10, с. 8]. Метод сторітелінгу є ефективним методом навчання завдяки своїм особливостям, які сприяють кращому засвоєнню знань, запам'ятовуванню і відтворенню інформації. До таких особливостей належать: залучення до роботи образного мислення і способу сприйняття під час творення і слухання історії; наявність героя, поведінка якого змінюється під час подолання перешкод, моральний вибір, виконання поставлених перед ним завдань; динамізм сюжету історії; вплив історії на емоційний стан дитини. Отже, перелічені особливості під час використання методу сторітелінгу сприяють реалізації базових дидактичних принципів.

Реалізація мети і завдання мовно-літературної освітньої галузі у початковій школі відбувається за такими змістовими лініями: “Взаємодіємо усно”; “Взаємодіємо письмово”; “Досліджуємо медіа”; “Досліджуємо мовні явища”; “Пізнаємо простір дитячого читання”; “Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного”; “Взаємодіємо усно за змістом прослуханого”; “Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів”; “Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою”; “Досліджуємо і взаємодіємо з медіа продукцією”; “Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти”, покликані формувати в здобувачів початкової освіти комунікативної компетентності. На уроках української мови вчитель може використовувати *storytelling* під час вивчення тем з фонетики, морфології, синтаксису тощо; на уроках літературного читання – під час роботи з текстом, вивчення біографії письменників, самостійного створення розповідей, історій за прочитаним, побаченим, вивчення образних засобів, словникової роботи тощо. Методика *storytelling* є ефективним інструментом заохочення дітей до творчості, розвитку фантазії, уваги, образного мислення і мовлення, критичного мислення.

Готовність дитини до життя передбачає сформованість у неї такої компетентності, як підприємливість та фінансова грамотність, що

передбачають “ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень” [11, с. 2]. Виробити цю компетентність також допоможе методика *storytelling*, адже її активно застосовують у сфері реклами, бізнесу. Кіндра Холл зауважує, що є “кілька основних типів історій (історія про цінності, історія засновника, історія мети, історія клієнта), за допомогою яких можна привернути увагу до себе, вирізнитись і надихнути. Майстерність оповідача – це ділова навичка, яку може розвинути кожен” [10].

Отже, педагогічну методику *storytelling* можна вважати інноваційною технологією, за допомогою якої відбувається успішне засвоєння навчального матеріалу здобувачами освіти. Також навчання у вигляді цікавої історії допомагає активно розвивати особистісні, творчі та когнітивні якості здобувачів освіти різного рівня. Складання історій на уроках мовно-літературної галузі початкової освіти є одним із творчих та інноваційних підходів учителя до організації освітнього процесу. Завдяки історіям дітей молодшого шкільного віку можна і зацікавити, і виховувати, і ефективно навчати.

Досконале володіння методикою *storytelling* має вагоме значення для майбутніх учителів початкових класів, основною метою яких у межах мовно-літературного блоку навчальних предметів Нової української школи є формування комунікативної компетентності. До завдань учителя початкових класів входить уміння ефективно організувати мовну діяльність здобувачів початкової освіти, розвивати в них уміння точно та образно відповідно до ситуації спілкування висловлювати свої думки, почуття тощо.

1. *Андерсон К.* Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів / пер. з англ. Олександра Асташова. 4-те вид. Київ : Наш формат, 2019. 256 с.

2. *Большакова І.* Українська мова. Технологія «Сторітелінг» URL : <http://interactive.ranok.com.ua/theme/contentview/kyrsi-dlya-vchitelv/rankov-zystrech/stortellng/inna-bolshakova-stortellng> (дата звернення: 31.03.2021).

3. Вікіпедія: Розповідання історій. URL : [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C_\(%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C_(%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81))

4. *Дубок Т. В.* Використання технології сторітеллінг на уроках української мови та літератури як засобу формування мовної компетентності учнів. URL : <http://timso.koippo.kr.ua/hmura13/dubok-tetyana-vasylivna->

vykorystannya-tehnolohiji-storitelinh-na-urokah-ukrajinskoji-movy-ta-literatury-yak-zasobu-formuvannya-movnoji-kompetentnosti-uchniv/

5. Закон України “Про освіту” : прийнятий 05.09.2017 р. URL : <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>

6. Зустрічі, що змінюють життя. Ірина Снітинська розповіла про “Час історій” (інтерв’ю). URL : <https://dyvys.info/2018/03/20/zustrichi-shho-zminuyut-zhyttya-iryna-snitynska-rozpovila-pro-chas-istorij-interv-yu/>

7. Калюжка Н., Самойленко Н. Сторітеллінг як один із методів підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах інклюзивного класу. Зб. наук. праць. Вип. 26 (1–2019). Ч. 1. С. 92–98.

8. Кость С. “Сторітеллінг” як засіб формування ефективної риторичної компетенції педагога. “Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання” : зб. тез III Міжнар. наук.-практ. конф. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2018. С. 35–36.

9. Навчально-методичний посібник “Storytelling” (Історії, які навчають). URL : <https://vseosvita.ua/library/navcalno-metodicnij-posibnik-storytelling-istorii-aki-navcaut-205089.html>

10. Сторітеллінг, який не залишає байдужим. URL : <https://www.yakaboo.ua/ua/storiteling-jakij-ne-zalishae-bajduzhim.html>

11. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3–4 клас. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf>

Стаття: надійшла до редколегії 21.08.2021

доопрацьована 26.09.2021

прийнята до друку 07.09.2021

STORYTELLING TECHNIQUE AS A MEANS OF STUDENTS’ COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT

Svitlana Kost¹, Halyna Krokhmalna²

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, Lviv, Ukraine–79000*

¹*svitlana.kost@lnu.edu.ua;*

²*halyna.krokhmalna@lnu.edu.ua*

The article deals with the use of storytelling technique as a means of developing communicative competence of students. The authors define the relevance of the topic, which resulted from the demands of contemporary educational process and recent regulations on school reforms and improvement of education according to European

standards. Developed communicative competence of students results in fluent Ukrainian, ability to express thoughts and feelings verbally and in writing, explain facts clearly and reasonably, as well as in love for reading, sense of beauty of the words, awareness of the role of language for the effective communication and cultural self-expression, willingness to accept Ukrainian as a native language in different life situations.

Described in the article storytelling technique contributes to the formation of a comfortable psychological atmosphere in the class. It helps to establish trusting relationships between teachers and students of different age. The authors explain the origin of the term “storytelling” and identify the benefits of using the technique in teaching. They outline the principles of storytelling, its types, structure and recommended duration, noting that storytelling technique is effective due to its contribution to better knowledge acquisition, memorisation and reproduction of information.

The peculiar features of storytelling method are: involvement of figurative thinking and perception while creating and listening to the story; the presence of a hero, whose behaviour changes after overcoming obstacles, moral choices and tasks completing; dynamic story plot; influence of a story on students’ emotional well-being. The use of storytelling technique provides an opportunity to develop such students’ competencies as entrepreneurship and financial literacy, which are indicators of a child’s readiness for life.

Keywords: storytelling technique, communicative competence, rhetorical competence, schoolchildren, primary school, educational process.